

บทที่ 5

สรุป

จุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัยนี้ คือ ความพยายามที่จะอธิบายว่า เพราะเหตุใดระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยของไทย จึงไม่ประสบผลสำเร็จ ตลอดเวลา 40 กว่าปีที่ผ่านมานี้ นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475¹ ดังจะเห็นได้จาก มีการปฏิวัติ รัฐประหาร และการยึดอำนาจโดยก่อดังทหารอยู่เนือง ๆ โดยการใช่วิธีการศึกษาที่เน้นในเรื่องวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นแนวทางในการศึกษา

ในทางทฤษฎี วัฒนธรรมทางการเมือง ระบบการเมืองการปกครองของแต่ละสังคมจะดำรงอยู่ได้อย่างมีเสถียรภาพนั้น ขึ้นอยู่กับว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนในสังคมนั้น ๆ มีลักษณะเอื้ออำนวย หรือสนับสนุนต่อระบบการปกครองแบบดังกล่าวหรือไม่ หากวัฒนธรรมทางการเมืองดังกล่าว เป็นไปในลักษณะที่สอดคล้องกับระบบการปกครองของสังคมนั้น ๆ ก็จะทำให้การปกครองของสังคมนั้น ๆ มีเสถียรภาพ ดังนั้น วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จของการปกครองระบอบประชาธิปไตยในแต่ละสังคม จึงอาจอธิบายได้ว่า เหตุผลที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องล้มลุกคลุกคลานนั้น เป็นเพราะวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่เป็นแบบประชาธิปไตย หรือมีลักษณะเป็นแบบเผด็จการ ซึ่งไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบดังกล่าว

---

¹ คำว่า "ไม่ประสบผลสำเร็จ" ในที่นี้หมายถึง การที่ระบอบประชาธิปไตยของไทยต้องล้มลุกคลุกคลานอยู่เนือง ๆ โดยมีการปฏิวัติ รัฐประหาร ของทหารบ่อยครั้ง ทำให้ปราศจากการสืบต่อเนื่องของระบอบประชาธิปไตย.

การที่วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เป็นแบบเผด็จการนั้น เป็นผลมาจาก
 กระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง หรือกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง
 ในระดับต่าง ๆ ที่สืบทอดเนื่องมาจากอดีต ทำให้มีทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อแบบดั้งเดิม
 คอยดองสภาพสังคมที่เป็นจริงในภาวะปัจจุบัน หลักคำสอนของพุทธศาสนา ขนบธรรมเนียม
 ประเพณี แม้กระทั่งบทบาทของสถาบันทางการเมือง เช่น ทหาร และ ระบบราชการ เหล่านี้
 เป็นต้น ล้วนเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย เป็นแบบล้าหลัง
 โดยมีลักษณะเป็นเผด็จการ กล่าวคือ คนไทยส่วนใหญ่นิยมการใช้อำนาจเด็ดขาด ยึดมั่นใน
 ระบบอาวุโส เชื่อถือในเรื่อง กฎแห่งกรรม ยอมรับในความแตกต่างของบุคคลในทางสังคม
 และเศรษฐกิจ และไม่สนใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง ฯลฯ ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้ปฏิเสธ
 หลักการเบื้องต้นของประชาธิปไตย คือ หลักแห่งความเสมอภาค หลักการเคารพในสิทธิ
 เสรีภาพส่วนบุคคล รวมทั้ง ความเป็นผู้มีเหตุผลตามหลักวิทยาศาสตร์ ฯลฯ การที่ลักษณะ
 ของวัฒนธรรมทางการเมืองไทย เป็นเช่นนี้ จึง เป็นผลให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยต้อง
 ประสบความล้มเหลวในที่สุด

การศึกษาวิจัยในอดีตที่ผ่านมา เป็นต้นว่า ผลการศึกษาวิจัยของ สุจิต บุญบงการ
 และ ทินพันธุ์ นาคะตะ ได้ให้ข้อสังเกตเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย ซึ่ง
 พอจะสรุปรวมได้ดังนี้ คือ อิทธิพลของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย เป็นกระบวนการ
 ถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองที่สำคัญที่สามารถทำให้นิสิตนักศึกษา มีความคุ้นเคยและ
 รับรู้แนวความคิดและหลักปฏิบัติที่เป็นสมัยใหม่ของสังคมตะวันตกได้ คือ มีอิทธิพลที่จะทำ
 ให้นิสิตนักศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยได้ เป็น
 ผลให้นิสิตนักศึกษาศนใจเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองพอสมควร อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ
 ทั้งสองท่านได้ให้ข้อสังเกตไว้เช่นกันว่า โดยทั่วไปนิสิตนักศึกษาก็จะมีลักษณะวัฒนธรรมทาง
 การเมืองแบบผสม คือ มีทั้งแบบประชาธิปไตย และแบบเผด็จการ อันเป็นปรากฏการณ์
 ธรรมดาในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ เนื่องจากการที่นักศึกษาได้รับอิทธิพลจาก

กระบวนการอบรมกล่อมเกลาจิตใจทางการเมืองจากสังคม และสภาพสังคมที่เป็นจริง นอกจากนี้ การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยในระดับมหาวิทยาลัย ไม่สามารถจะกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจาก สภาพสังคมที่เป็นจริง ของมหาวิทยาลัยที่อยู่ภายใต้ระบบราชการ ทำให้การศึกษาในมหาวิทยาลัยต้องตกอยู่ ภายใต้อิทธิพลของระบบแบบดั้งเดิม การที่มหาวิทยาลัยของไทยเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการ จึงถูกจำกัดมิให้เสรีภาพทางวิชาการ ซึ่งมีผลกระทบต่อกระบวนการอบรมกล่อมเกลาจิตใจทางการเมือง เป็นอันมาก

หลังจากการศึกษาวิจัยของนักวิชาการทั้งสองท่านเป็นต้นมา ก็ได้มีการศึกษาวิจัย ในกลุ่มประชากรต่าง ๆ ในระดับที่กว้างขวางยิ่งขึ้น กลุ่มประชากรกลุ่มหนึ่งที่น่าสนใจ ที่จะศึกษาวิจัยก็คือ นักศึกษาในระดับปริญญาโท ซึ่งการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ของนักศึกษาระดับปริญญาโท คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ คณะบริหารธุรกิจ และคณะสถิติประยุกต์ ในสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ทั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัย ไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ในที่นี้หมายถึง ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นผลในการวิจัยนี้ ทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หมายถึง ความเชื่อในหลักแห่งความเสมอภาค หลักการปกครองโดยเสียงข้างมาก โดยให้ความคุ้มครองเสียงส่วนน้อย และหลักแห่งสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการแสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ ในการศึกษาวิจัยนี้ มุ่งพิสูจน์ด้วยว่า นักศึกษาจะถูกครอบงำโดยทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการด้วยหรือไม่ ทัศนคติทางการเมืองแบบเผด็จการ ได้แก่ การนิยมการใช้อำนาจเด็ดขาด การไม่ยอมรับความแตกต่างของบุคคลในการใช้สิทธิเสรีภาพของเขา เป็นต้น รวมทั้ง ยังได้หาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระต่าง ๆ ได้แก่ เพศ อายุ สาขาวิชา แนวทางการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ในการทำงาน กับทัศนคติทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และความสำนึกในหน้าที่พลเมือง ซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นผลอีกด้วย

ผลการศึกษาวิจัย ชี้ให้เห็นว่า การที่นักศึกษาระดับปริญญาโท มีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบผสมเช่นนี้ เป็นผลมาจากกระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองในสถานบันการศึกษาระดับสูง ซึ่งผลการวิจัยที่พบนี้มีลักษณะสอดคล้องกับผลการวิจัยของนักวิชาการทั้งสองท่าน ทั้งนี้ ผู้วิจัยเห็นพ้อง เช่นเดียวกับเหตุผลที่ผู้วิจัยทั้งสองได้ให้ข้อสังเกตไว้เกี่ยวกับข้อจำกัดของการอบรมกล่อมเกลาจิตใจทางการเมืองในระดับมหาวิทยาลัยทุกประการ

ฉะนั้น หากพิจารณาตามแนวทางการศึกษาที่เน้นในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองแล้ว จะเห็นได้ว่า ลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยจะเป็นปัจจัยสำคัญ ที่มีส่วนสัมพันธ์กับความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ผลการศึกษาวิจัยในอดีตและในครั้งนีทำให้สามารถกล่าวได้ว่า จากการศึกษาที่นิสิตนักศึกษา มีลักษณะวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยสูงขึ้น ซึ่งมีลักษณะแตกต่างไปจากคนไทยส่วนใหญ่ ความหวังที่ระบบประชาธิปไตยของไทยจะสำเร็จได้นั้น คงจะเป็นสิ่งที่น่าจะเป็นไปได้ในอนาคต ทั้งนี้ ในส่วนของประชาชนนั้น เห็นว่า ถึงเวลาแล้วที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ภายใต้ระบบประชาธิปไตยและกระบวนการเมืองที่เป็นแบบประชาธิปไตยที่แท้จริงได้ เพื่อประชาชนคนไทยจะได้มีประสบการณ์ในการปกครองแบบดังกล่าวในลักษณะที่ต่อเนื่อง ไม่ขาดตอน มีความเข้าใจ ศรัทธา รักและหวงแหน ตลอดจนเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยในที่สุด ทั้งนี้ คงจะเป็นที่ยอมรับกันว่า ระบอบประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด และควรจะนำมาใช้ในสังคมไทยอย่างยิ่ง เพราะเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน

บรรณานุกรม